

ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В СИСТЕМІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Сучасна система місцевого самоврядування, що склалася в Україні містить такого суб'єкта місцевого самоврядування як органи самоорганізації населення. З приводу їх правової природи та статусу за роки існування цих органів було проведено значну кількість наукових досліджень. Однак і досі залишаються дискусійними питання щодо їх сутності, правової природи та ролі в системі місцевого самоврядування. Так за порядком свого утворення ці інституції тяжіють до певних громадських об'єднань, однак за своїм правовим регулюванням, сферою владної діяльності, вони є публічно владними суб'єктами, що свідчить про них як про громадські публічно-владні інституції.

Основним їх завданням є допомога органам місцевого самоврядування (місцевим радам та їх виконавчим органам) вирішувати питання місцевого значення, про що свідчать закріплені за ними у Законі «Про органи самоорганізації населення» повноваження. Однак порядок їх утворення передбачає активність з боку членів територіальних громад, тому кількість створених органів самоорганізації населення є помітно малою, порівняно з територією України та її складовими частинами.

Територією діяльності органу самоорганізації населення є територія вулиці, будинку, мікрорайону, кварталу, району в місті, села та селища.

На сьогодні значно актуалізуються питання створення органів самоорганізації населення в межах територій населених пунктів, що входять до складу території юрисдикції об'єднаної територіальної громади. Потреба в управлінні більшою за обсягом територією, забезпечення потреб населення на такій території вимагає формування певних допоміжних структур, які б виконували реальні повноваження. У зв'язку з тим, що формування органів самоорганізації населення передбачає активне звернення з такою пропозицією жителів певної території. Так, ч. 1 ст. 8 Закону України «Про органи самоорганізації населення» закріплює, що з ініціативою про створення органу самоорганізації населення до сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради можуть звернутися збори (конференція)

жителів за місцем проживання за умови, якщо в них брало участь (було представлено) не менше половини жителів відповідної території, які мають право голосу. Така активність жителів є досить рідкісним явищем, особливо з огляду на завдання та можливості створеного органу самоорганізації населення. Його повноваження, закріплені у ст.ст. 14, 15 Закону, носять переважно організаційний та номінальний характер і жителі з певною незацікавленістю ставляться до них. Вони не отримують жодних вагомих привілеїв при функціонуванні ОСН. І хоча Закон закріплює за ОСН ряд контрольних повноважень, зокрема, за якістю надаваних громадянам, які проживають у жилих будинках на території діяльності органу самоорганізації населення, житлово-комунальних послуг та за якістю проведених у зазначених жилих будинках ремонтних робіт, однак порядку реалізації таких контрольних заходів не встановлено, що практично унеможлиблює реалізацію ряду повноважень.

Тому законодавець, запровадивши інститут сільських та селищних старост, встановив певну альтернативу вирішення питання забезпечення управління територіями, що входять до складу території об'єднаної територіальної громади. Такі старости є обов'язковим елементом системи місцевого самоврядування і формуються шляхом виборів.

У той же час виникає питання про взаємодію ОСН та відповідного старости та можливу конкуренцію між ними. Зокрема, ст. 14¹ Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплює повноваження сільського, селищного старости, які частково перетинаються із повноваженнями ОСН, що породжуватиме конкуренцію між старостою та керівником ОСН.

З нашого погляду, ОСН можуть стати ефективно функціонуючою ланкою в системі органів місцевого самоврядування, забезпечити реалізацію принципу субсидіарності на місцевому рівні, однак потребують перегляду система власних повноважень.

Крім того, необхідно забезпечити відсутність конкуренції повноважень вказаних суб'єктів, надати більш вагомим повноважень ОСН з метою підвищення їх ролі і значення в управлінні місцевими справами, сформувати модель взаємодії між ОСН та старостою, як приклад, обраний староста може очолювати сформований в межах села чи селища ОСН, або у разі обрання старости рада має прийняти рішення про припинення роботи ОСН тощо.